

розвитку, обумовленим активністю особистості, її здатністю до самодетермінації, саморегуляції, потребою в самоактуалізації й саморозвитку. Перспективи подальших досліджень вбачаються у визначенні зовнішніх та внутрішніх чинників особистісної зрілості на різних етапах онтогенезу.

Список використаних джерел:

1. Анциферова Л. И. Психология самоактуализирующейся личности в работах Абрахама Маслоу / Л. И. Анциферова // Вопросы психологии. – 1973. – № 4. – С. 173-180.
2. Берн Ш. М. Гендерная психология / Шон Меган Берн. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 320 с.
3. Гильбух Ю. З. Тест-опросник личностной зрелости / Ю. З. Гильбух. – К. : Научно-практический центр «Психодиагностика и дифференцированное обучение», 1994. – 23 с.
4. Оллпорт Г. У. Личность в психологии / Г. У. Оллпорт. – М. : Ювента, 1998. – 375 с.
5. Юнг К. Г. Об архетипах коллективного бессознательного / К. Г. Юнг // Архетип и символ. – М. : Наука. – 1991. – С. 129-202.
6. Ямницький В. М. Розвиток життєтворчої активності особистості : теорія та експеримент : [монографія] / В. М. Ямницький. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2006. – 362 с.
7. Basow S. A. Gender : Stereotypes and roles / S. A. Basow. – [3rd ed.]. – Pacific Grove, CA : Brooks/Cole. – 1992. – 447 p.

Ярощук А.А.

психолог,

Київський військовий лицей імені Івана Богуна

ВИЯВЛЕННЯ ТИПІВ ПОВЕДІНКИ ТА ГЕШТАЛЬТТЕРАПІЯ ЯК ОДНІ З ОСНОВНИХ ВИДІВ РОБОТИ З ДІТЬМИ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ У ВІЙСЬКОВОМУ ЛІЦЕІ

У зв'язку з трагічними подіями, що розгорнулися на сході України і тривають вже декілька років, у навчальних закладах з'явилась категорія дітей, які потребують особливої психологічної підтримки. Серед лицейств військового лицю навчається багато хлопців саме з такої пільгової категорії.

З 5 липня 2015 року набув чинності Закон України щодо державної підтримки учасників бойових дій, їх дітей та дітей переселенців. Відповідно до нього пільги щодо вступу в навчальний заклад надаються особам, визнаним учасниками бойових дій, їхнім дітям, дітям, один з батьків яких загинув (пропав безвісти) в районі проведення АТО, бойових дій або збройних конфліктів чи помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, отриманих в районі проведення АТО, бойових дій або збройних конфліктів, а також внаслідок захворювання, отриманого в період участі в АТО, дітям, один із батьків яких загинув під час масових акцій громадянського протесту або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, отриманих під час масових акцій громадянського протесту, дітям, зареєстрованим як внутрішньо переміщені особи [1, с. 1].

Проблема роботи з такими дітьми полягає у виявленні та опрацюванні психологічної травми. Лише поглиблене вивчення психічних станів, особливостей та характеристик таких дітей може вказати на ті психологічні методи та прийоми, які необхідно застосовувати при роботі з ними, щоб не нашкодити їх морально – емоційному стану.

У Київському військовому лицейі імені Івана Богуна, для всіх кандидатів на вступ до нього, обов'язковим є проходження професійного психологічного відбору, який, власне, і є основним показником готовності хлопців до несення військової служби. Саме даний відбір вказує на правильний підхід до роботи з майбутніми лицейцями, розкриваючи індивідуальні психофізіологічні особливості особистості кожного з них.

Тож, робота з категорією дітей переселенців та учасників бойових дій, які є інтровертами, кардинально відрізняється від психологічного підходу до екстравертів.

Для інтровертів характерна поведінка, більш пов'язана з комфортною самотністю, внутрішніми роздумами та переживаннями, творчістю або спостереженням за процесом. Для таких дітей характерна зосередженість на внутрішньому світі, вони поринають в себе і зі складністю встановлюють контакти з навколишнім світом [2, с. 97]. Відповідно, маючи проблему, а може й не одну, інтроверти проводять самоаналіз і намагаються вирішити її самотужки. Перша спроба психолога зробити вторгнення у внутрішній недоторканий світ інтроверта закінчується повним провалом. Така людина у відповідь може постійно мовчати, або переконувати, що не потребує допомоги, оскільки не має ніяких

проблем. Задача полягає в тому, щоб прихилити дитину до себе, отримати її довіру і все ж таки визначити наявність психічного розладу чи потреби у наданні психологічної допомоги.

Екстраверти – це тип особистості (або поведінки), який є орієнтованим в своїх проявах на зовні, на оточуючих. Для екстравертів характерна поведінка, при якій людина прагне:

- до спілкування з людьми;
- уваги зі сторони оточуючих;
- участі в публічних виступах;
- участі в багатолюдних заходах [2, с. 110].

Тому дитина – екстраверт буде із задоволенням розповідати про всі свої внутрішні переживання, описуючи їх з різних сторін та поглядів. Але тут постає задача виявити наявність існування головної проблеми, оскільки такі діти здатні прикрашати існуюче та додавати від себе багато зайвого та неправдивого.

Працюючи з будь-якою дитиною, фахівець повинен, перш за все, виявити те, чи потрібно підіймати болісне питання. Для деяких дітей переселенців печальна історія перетворення їх рідного міста на руїни не є бажаною темою для розмови. Тому зачіпати її слід лише тоді, коли існує реальна проблема пригнічення власних емоцій, пов'язана з подіями минулого. Але такими питаннями в основному займається психотерапевт, застосовуючи в своїй роботі гештальттерапію.

Гештальттерапія – психотерапевтичний напрям, який заснований на синтезі психоаналітичних ідей і принципів гештальтпсихології; спрямований на усвідомлення і закінчення цілісних патернів взаємодії зі світом (гештальтів), а несвідомі компоненти і психологічні захисти розглядає як основні цілі терапевтичного втручання [3, с. 17].

В основі гештальттерапії лежить психологічна концепція «незакінчених дій». Дуже часто дитина просто уникає проблемну ситуацію, щоб не відчувати болючі почуття, захистити себе від горя, люті чи смутку, і таким чином ніби не закінчуючи ситуацію для себе. Нерідко стримування сильних емоцій на людях вважається соціально бажаним і похвальним явищем, хоча насправді стримувати власні емоції шкідливо і доволі часто це може перейти в психосоматичне захворювання [4, с. 35].

Будь-які емоції, хороші чи погані, згідно з гештальтпсихологією, в придушеному стані все одно даються ознаки, саме тому виникають агресія, неврози, безсоння та багато

інших негативних для організму станів. Закінченням роботи над проблемою буде не тільки розуміння ролі дитини у створенні власної проблеми і навіть не стільки зміна її поведінки, як свобода в емоційному і поведінковому реагуванні (від автоматичних дій і стереотипів). А також усвідомлена особиста відповідальність за наслідки свого вибору. Тож саме застосування гештальттерапії буде доречним при роботі з дітьми, які мають пригнічений емоційний стан на тлі пережитих подій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки учасників бойових дій та їхніх дітей, дітей, один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту, дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи, для здобуття професійно-технічної та вищої освіти» (№ 425-VIII від 14.05.2015).

2. Психологічний словник/за ред. Войтка В.І. Київ: Вища школа, 1982. – 218 с.

3. Frederick S. Perls Gestalt Therapy Verbatim Real People Press. Utah. 1969 (Електронна версія: <http://www.klex.ru/>).

4. Кедрова Н., Гештальт-терапия с детьми. Выпуск 1. Москва: Московский Гештальт Институт, 2002. – 53 с.